

Іноді як різновид словесних семантичних опозицій виокремлюють диз'юнкцію, або виключення, хоча погляди лінгвістів на такий тип відношень між лексичними одиницями не збігаються. Одні вважають існування такої опозиції суто теоретичним, інші припускають наявність диз'юнкції у семантичній опозиції слів-омонімів, що абсолютно позбавлені смислової близькості [3]. За умови визнання цього різновиду опозицій варто все ж акцентувати, що вона виявляє себе лише на семантичному рівні, оскільки на формальному відбувається повний збіг двох формативів при відсутності смислового зв'язку між ними:

1) *косити* – *зрізувати, стинати траву, збіжжя й т. ін. косою, косаркою тощо*;

2) *косити* – *дивитися збоку, скося; скошувати очі*;

3) *косити* – *жарг., удавати хворого чи неосудного, переважно з метою уникнути призову до армії чи відповідальності за скоєний злочин*.

Умовно диз'юнкцію як різновид словесних семантичних опозицій можна позначити через АВ – CD, де на семантичному рівні будь-які збіги відсутні.

Підсумовуючи, зауважимо, що повнозначні лексеми здатні виявляти себе у всіх типах словесних опозицій – семантичних, формальних, формально-семантичних, а в межах семантичних опозицій як мінімальних парадигматичних угруповань загального лексикону мови репрезентативними є тотожні, привативні та еквіполентні.

Література:

1. Бондар О. І. Сучасна українська мова / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Караулов Ю. Н. Структура лексико-семантического поля // Филологические науки. – 1972. – № 1. – С. 57–68.
4. Кардашук О. Парадигматичні відношення у структурі багатозначного слова // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Вип. 11. Ч. I. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – С. 294–297.
5. Кузнецова Э. В. Лексикология русского языка / Э. В. Кузнецова. – М. : Просвещение, 1989. – 216 с.

УДК 811.112.2 : 81'276.3 : 81'373

О. В. Поздняков,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

МОДЕЛЬ КОРЕНЕВИХ СЛІВ ЯК СПОСІБ УТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКИХ МОЛОДІЖНИХ СЛЕНГІЗМІВ

Стаття присвячена дослідженню номінативних процесів у лексиці німецького молодіжного сленгу. Автор аналізує утворення кореневих слів як одну із словотвірних моделей, притаманних даній мовній підсистемі. Наголошено на необхідності розрізняти поміж сленгізмів лексичні одиниці, що є результатом молодіжної креативності, та кореневі слова, мотивовані складовими літературної німецької мови. Визначено семантику кореневих слів у німецькому молодіжному слензі для трьох частин мови: іменника, дієслова та прикметника. З'ясовано позамовні чинники застосування та незначної продуктивності досліджуваної словотвірної моделі.

Ключові слова: молодіжний сленг, літературна німецька мова, словотвір, кореневі слова, мотивованість, позамовні чинники.

ROOT WORDS MODEL AS A MEANS OF FORMING GERMAN YOUTH SLANGISMS

The article is devoted to the study of nominative processes in the German youth slang vocabulary. The author analyses the forming root words as one of the word-building patterns typical of this linguistic subsystem. We consider as root words those slangisms, which are formed as a result of young people's creativity and not motivated by components of standard German. These linguistic units must be distinguished from words that are not decomposed into morphemes, but have a clearly marked motivation. The studied slangisms can form word families. They are also parts of lexical derivatives created mainly through suffixation. Semantics of root words in the German youth slang for three parts of speech (noun, verb and adjective) has been defined. Extralinguistic factors for applying the studied word-building model have been found out. These factors include compensation of the lack of linguistic confidence, the wish to achieve a desired status among peers, protest against existing rules. The percentage of root words among total lexicographically recorded slangisms is low because of the correlation of the studied lexical subsystem to standard German. Young people's expression and creativity are realized not through creating new root morphemes, but through semantic derivation. The influence of the mass-media also promotes using ready language units in word-building processes.

Key words: youth slang, standard German, word-building, root words, motivation, extralinguistic factors.

МОДЕЛЬ КОРНЕВЫХ СЛОВ КАК СПОСОБ ОБРАЗОВАНИЯ НЕМЕЦКИХ МОЛОДЕЖНЫХ СЛЕНГИЗМОВ

Статья посвящена исследованию номинативных процессов в лексике немецкого молодежного сленга. Автор анализирует образования корневых слов как одну из словообразовательных моделей, присущих данной языковой подсистеме. Отмечено необходимость различать среди сленгизмов лексические единицы, которые являются результатом молодежной креативности, и корневые слова, мотивированные компонентами литературного немецкого языка. Определено семантику корневых слов в немецком молодежном сленге для трех частей речи: существительного, глагола и прилагательного. Установлено внеязыковые факторы использования и незначительной продуктивности исследуемой словообразовательной модели.

Ключевые слова: молодежный сленг, литературный немецкий язык, словообразование, корневые слова, мотивированность, внеязыковые факторы.

Молодіжний сленг репрезентує одну з підсистем словникового складу сучасної німецької мови. Яскраво виражена експресивна забарвленість і, як наслідок, прагматична дєвєсть одиниць цього лексичного прошарку детермінують їх активне використання в засобах масової інформації, насамперед на телебаченні, інтернет-ресурсах, у публіцистичних виданнях з широкою цільовою аудиторією. Таким чином, молодіжні сленгізми набувають статусу важливого джерела поповнення вокабуляру розмовного та літературного варіантів німецької мови, відбувається процес їх фіксації в спеціалізованих і стандартизованих лексикографічних джерелах. Зазначені тенденції визначають **актуальність** дослідження словотвору молодіжного сленгу загалом та його певних моделей зокрема.

Аналіз лінгвістичних студій із даної проблеми свідчить про інтенсифікацію протягом останніх десятиліть досліджень номінативних процесів німецького молодіжного сленгу в зарубіжній і вітчизняній германістиці. Загальний опис структури та шляхів утворення вокабуляру молоді репрезентовано в працях Н. Д. Мататиркіної [4], Я.К. Андроутсопулоса [7], Г. Еманна [9], П. Шлобінські [11]. Окремі питання словотвору в молодіжному слензі висвітлюють публікації Н.Н. Гранкової [1], М. Хуна [8], К. Верлі [12]. З іншого боку, спостерігається відсутність вичерпного квантитативного аналізу словотвірних моделей при утворенні сленгізмів з врахуванням екстралінгвальних чинників.

Звідси, **мета** нашого дослідження полягає у з'ясуванні специфіки та позамовної детермінованості процесу утворення простих (кореневих) слів у лексикографічно зафіксованій частині німецького молодіжного вокабуляру.

Об'єктом дослідження є утворені за моделлю кореневих слів сленгізми трьох частин мови (іменники, дієслова, прикметники), а **предметом** – особливості їх семантики, чинників виникнення та продуктивності.

Матеріалом дослідження є вибірка із спеціалізованих словників молодіжного сленгу. Для ідентифікації аналізованих лексем як симплексів використано електронні версії словників літературної німецької мови.

За М.Д. Степановою, прості (кореневі) слова відзначаються тим, що вони: 1) не розкладаються на більш дрібні одиниці – морфеми; 2) не є утвореними від інших слів [6, с. 57-58]. Отже, об'єктом нашого дослідження є сленгізми, які виникли на базі нових звукових комплексів, тобто, за своєю природою є результатами притаманної молоді креативності. Звідси, їх внутрішня форма є імпліцитною [3, с. 65] (*strief – sexuelles Verlangen habend*).

У нашому дослідженні не вважаємо симплексами слова, утворені шляхом зміни значення лексем літературної мови, та, відповідно, мотивовані останніми, що дозволяє легко встановити зв'язок між їх внутрішньою формою та значенням [2, с. 13]. Так, іменник *der Ast – der Teil eines Baumes, der aus dem Stamm wächst* внаслідок метафоричного перенесення найменування на основі подібності за формою як сленгізм означає *der Arm*. Аналогічно прикметник *dicht – so, dass man kaum oder überhaupt nicht hindurchsehen kann* у словниках молодіжної лексики визначається як *betrunken* або *unter Drogeneinfluß stehend*, що є результатом синестезії. На наш погляд, такі мовні одиниці не можуть, незважаючи на їх неможливість розкладання на морфеми, вважатися в молодіжному слензі кореневими словами, оскільки яскраво помітною є їх мотивованість.

На відміну від них варто відзначити сленгізми, які, будучи формально подібними з лексичними одиницями літературної німецької мови, не є ними мотивовані. Зокрема, іменник *Stecken – Geld* не вважаємо мотивованим ні іменником *Stecken – Stock, Stab*, ані дієсловом *stecken – etwas durch eine Öffnung in etwas hineintun*.

Виокремлені як симплекси сленгізми можуть утворювати гнізда слів, що є загалом типовою тенденцією розвитку молодіжного вокабуляру [10, с. 69; 12, с. 14-18]. Наприклад, від *fluppen – gut funktionieren; zügig vorangehen, ein schnelles Tempo vorlegen* утворено лексеми *abfluppen, durchfluppen, losfluppen, rumfluppen, wegfluppen*; від *düsen – sich schnell bewegen; verschwinden* нами виявлено деривати *abdüsen, nundüsen, wegdüsen*.

Низка новостворених сленгових коренів було зафіксовано у складі лексичних дериватів, утворених здебільшого шляхом суфіксації (*döfeln – herumlabern, Unsinn reden; muckeln – kuscheln; Wuhling – Unruhe, Getümmel*).

Проаналізувавши семантику досліджуваних слів виявлено наступні особливості відповідно до їх частиномовної приналежності.

Серед простих сленгізмів-дієслів переважають мовні одиниці на позначення процесу (*sullen – auf die Straße spucken; natsen – jdn. reinlegen*).

Серед іменників переважають слова на позначення осіб. Ці лексеми виражають як позитивне, так і негативне ставлення до об'єкту найменування (*Playa – gut aussehender Junge; Honk – dummer Mensch*).

Молодіжні прикметники-симплекси використовуються переважно для позначення зовнішнього або внутрішнього стану (*ralle – betrunken*).

На нашу думку, є три основні причини виникнення сленгізмів на базі новостворених звукових комплексів. По-перше, це характерна для молодих людей вразливість, зумовлена браком суспільного досвіду. Внаслідок цього відбувається компенсація мовної невпевненості за допомогою імпровізації та відхилення від норм літературної мови. Зокрема, багатозначне слово *Zonk – Supertyp; Trottel, Idiot; Überraschung* є синонімом різних літературних слів і водночас прикладом енантіосемії в молодіжному слензі. По-друге, за допомогою гри, творчості молодь прагне виокремитися, завоювати бажаний статус серед однолітків, стати зразком для наслідування. Наприклад, використовуючи лексему *plätsche* замість *bescheuert* чи *monken* замість *anschnauzen* молодий комунікант підкреслює вищий рівень своєї мовної оригінальності, а отже, вищий груповий престиж. По-третє, це вираження протесту проти існуючих правил. Більшість сленгізмів, які є результатом мовної креативності, позначають загальновідомі поняття і перевага їх використання полягає насамперед у нестандартності, протиставленні літературній німецькій мові (*schmuf – gelassen*).

Оскільки молодіжний сленг є компонентом системи німецької мови, він виявляє ознаки, притаманні останній, де утворення слів на основі нових звукових комплексів знаходиться на периферії словотвірних процесів [5, с. 526]. Звідси, частка симплексів у загальній кількості лексикографічно зафіксованих сленгізмів виявилась незначною та складала близько 5 %.

Незначна кількість простих слів зумовлена також специфікою матеріалу дослідження. Більшість новостворених функціонують на рівні комунікації окремих груп молоді, не виходячи за його межі. Поширенню таких сленгізмів на загальнонаціональний, надрегіональний рівень використання перешкоджає домінування у даному випадку конспіративної функції над суб'єктивно-оцінною.

Наступною причиною незначної кількості симплексів у словниках молодіжного сленгу є тяжіння номінативних процесів у його лексичі до використання наявних у літературній мові слів. Експресія та креативність тут реалізується насамперед не в творенні нових кореневих морфем, а в семантичному переосмисленні стандарту.

Нарешті, засоби масової інформації як інструмент консолідації молоді в єдину соціально-вікову групу та поширення сленгізмів на рівень загальнонаціонального використання визначають вибір тієї лексики, яка є відображенням надгрупових знань і цінностей. Водночас як джерело поповнення словникового запасу молоді засоби масової інформації, пропонуючи створені ними мовні одиниці, сприяють нівелюванню індивідуальної творчості.

У результаті здійсненого дослідження можна зробити наступні **висновки**. Виникнення в лексичі німецького молодіжного сленгу простих (кореневих) слів детерміноване вираженням його творцями протесту, а також намаганням компенсації мовної невпевненості та прагненням досягнути бажаного статусу в середовищі однолітків. Аналіз лексикографічного матеріалу показав наявність серед сленгізмів симплексів як з цілком новими звуковими комплексами, так і невмотивованих лексичними одиницями літературної мови за формального співпадіння з останніми. Ці кореневі слова використовуються як база для утворення сленгізмів шляхом лексичної деривації. Незначна продуктивність досліджуваної слово-

твірної моделі пояснюється близькістю лексикографічно зафіксованого сленгового вокабуляру із стандартом та впливом засобів масової інформації.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вважаємо вивчення особливостей контекстуального вживання виокремлених мовних одиниць.

Література:

1. Гранкова Н. Н. Актуальные способы образования молодежного сленга / Н. Н. Гранкова // Мир науки, культуры, образования. – Горно-Алтайск, 2008. – № 2(9). – С. 55–57.
2. Кияк Т. Р. Мотивированность лексических единиц (количественные и качественные характеристики) / Т. Р. Кияк. – Львів : Вища школа, 1988. – 161 с.
3. Кияк Т. Р. О «внутренней форме» лексических единиц / Т. Р. Кияк // Вопросы языкознания. – М., 1987. – № 3. – С. 58–68.
4. Мататыркина Н. Д. Неологизмы немецкого молодежного сленга на рубеже XX–XXI веков. – дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Наталья Дмитриевна Мататыркина. – М. : 2005. – 191 с.
5. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка [2-е изд., стереотип.] / А. Н. Зуев, И. Д. Молчанова, Р. З. Мурашов и др.; под рук. М. Д. Степановой. – М. : Русский язык, 2000. – 536 с.
6. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка [2-е изд., испр.] / М. Д. Степанова; под ред. Т. В. Строевой. – М. : КомКнига, 2007. – 376 с.
7. Androtsopoulos J. K. Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen / J. K. Androtsopoulos – Frankfurt am Main : Peter Lang, 1998. – 684 S.
8. Chun M. Jugendsprache in den Medien : Eine Jugendsprachliche Analyse von Jugendromanen, Hip-Hop-Texten und Kinofilmen [1. Aufl.] / M. Chun. – Saarbrücken : VDM Dr. Müller, 2007. – 352 S.
9. Ehmman H. Was geht! / H. Ehmman. Endgeil – Das voll korrekte Lexikon der Jugendsprache [1. Aufl.]. – München : C. H. Beck, 2005. – S. 7–14.
10. Last A. «Heiße Dosen» und «Schlammziegen» – Ist das Jugendsprache? / A. Last // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. – Osnabrück, 1989. – № 41. – S. 35–68.
11. Schlobinski P. Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit / P. Schlobinski, G. Kohl, J. Ludewigt. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1993. – 223 S.
12. Wehrli Ch. Anglizismen in BRAVO. Eine empirische Untersuchung mit Schülern / Ch. Wehrli. – Zürich : Studentendruckerei, 2002. – 234 S.

Список лексикографічних джерел

13. Михайлова Н. Молодежный язык Германии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.imwerden.de/pdf/deutsche_jugendsprache.pdf.
14. Duden – Das große Wörterbuch der deutschen Sprache [4. Aufl.]. – [Електронний ресурс]. – Mannheim : Bibliographisches Institut, 2012. – CD-ROM für Windows / Mac OS X / Linux.
15. Duden – Deutsches Universalwörterbuch [7. Aufl.]. – [Електронний ресурс]. – Mannheim : Bibliographisches Institut, 2011. – CD-ROM für Windows / Linux / Mac OS X.
16. Langenscheidt e-Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache 5.0. – [Електронний ресурс]. – München : Langenscheidt, 2009. – CD-ROM für Windows 2000 / NT / Vista / XP.
17. Lexikon der Jugendsprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hehl-rhoen.de/pdf/lexikon_der_jugendsprache.pdf.
18. Niegel Ch. Hä?? Jugendsprache unplugged 2011: Deutsch, Englisch, Spanisch, Französisch. – Berlin; München; Wien; Zürich u.a.: Langenscheidt, 2011. – 168 S.
19. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2014. – Stuttgart : Klett, 2013. – 144 S.
20. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2015. – Stuttgart : Klett, 2014. – 143 S.

УДК 811.161.2

С. В. Помирча, Т. С. Бельська,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ АМУНІЦІЇ ТА ЖІНОЧИХ ПРИКРАС ЯК ВИЯВЛЕННЯ ЕТНОПСИХІЧНИХ РИС ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ О. ІЛЬЧЕНКА «КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ...»

Стаття присвячена лексико-семантичному аналізу назв чоловічої амуніції та жіночим прикрасам, що вербалізуються в романі, з одного боку, через особливості зображення портрету, а з іншого – через мовну характеристику внутрішнього стану персонажів роману, під час якого було застосовано етнопсихічні, мовознавчі, соціокультурні аспекти. Тема роботи зумовлена увагою сучасного мовознавства до проблем функціонування мовних одиниць із погляду взаємодії мови, людини й культури, що передбачає їх аналіз з урахуванням матеріалів суміжних наук – етнопсихолінгвістики та лінгвокультурології. Актуальним є обраний матеріал дослідження, оскільки в сучасному суспільстві національна самоідентифікація, гідність і патріотизм набувають особливого важливого значення. З'ясування своєрідності вияву цих базових ознак українського етносу вимагає досконалого вивчення історичних україномовних джерел, у тому числі мови художніх текстів, які відбивають мовні картини світу через мовотворчі здобутки письменника як мовної особистості.

Ключові слова: назви амуніції, назви прикрас, етнопсихічні риси, мовний портрет.

VERBALIZATION OF MILITARY AMMUNITION AND WOMEN'S ADORNMENT AS ETHNIC AND PSYCHICAL IDENTIFYING OF CHARACTERS IN NOVEL «NO WASTE OF COSSACK STOCK...» BY O. ILCHENKO

The article is devoted to the lexical and semantic analysis of the names of men ammunitions and women's adornment that is verbalized in the novel, on the one hand, because of the peculiarities of the image of the portrait, on the other – through language description of the internal state of the characters of the novel, during which ethnic and psychical, linguistic, social and cultural aspects were used.

The theme of the research was chosen because of the attention of the modern linguistics to the problems of the language units functions in terms of the interaction of language, person and culture, providing analysis on the basis of materials related to the related sciences – ethnic and psycholinguistics and linguistics and study of culture. The material of the study is urgent because the national identity, dignity and patriotism are particularly important in modern society. The identification of origi-